

# En ung rytterofficers erindringer fra felttoget 1813 (Del 3)

af Daniel Bruun - Illustrationer ved Chr. Würgler Hansen

## Sehested-slutningskampen - Ankomsten til Rendsborg

Selve Sehested var i de danskes besiddelse, men nu begyndte situationen at blive betænkelig vest for byen, hvorhen fjenden havde sendt to bataljoner for at afskære de danske fra vejen til Rendsborg. Her stod kun et par danske kompagnier (under major Bie) og 4 kanoner, en utilstrækkelig styrke til at modstå det fjendtlige flankeangreb.

Prins Frederik af Hessen indså faren, og var klar over, at skulle det lykkes at slippe bort, risikerede han at miste vognkolonnen, som under de forhåndenværende forhold næppe kunne føres forbi Sehested og vest på.

Situationen var yderst farlig, men den vendte sig til vor fordel.



Kaptajn Rómeling, som jo havde holdt ryggen og højre flanke fri med sine 3 bataljoner, kom nu pludselig til hjælp. Da han havde drevet fjendens avantgarde bort i retning af Gross Wittensee - nord om søen af samme navn - ilede han efter kanontordenen og kampbulderet, som han stadig hørte nede fra Sehested - og han kom just i det øjeblik, da kompagniet Bie blev angrebet af den overlegne styrke. Med fynd og klem ordnede han sin styrke til angreb, så gik det fremad. Fjenden kunne ikke stå imod og måtte vige tilbage til Kluvensik broovergang, som endog blev beskydt af de 4 kanoner.

Wallmoden måtte trække alle sine tropper tilbage mod broen, og prins Frederik havde fri passage til Rendsborg.

Men for ret til gavns at drive fjenden tilbage, gjorde major von Stemann et indhug med de kække Holstenske Ryttere, som sprængte det vigende fodfolk. Rytterskaren red endog over broen ved Kluvensik og attakerede tropper syd for samme, hvorved selve general Wallmoden nær var blevet taget til fange.

Stemann gik efter det flotte indhug igen tilbage over broen, heftig beskydt af fjenden, men han nåede lykkelig vore tropper, hvis videre march ud Rendsborg til straks var begyndt, idet vognkolonnen først bragtes i sikkerhed.

Wind fortæller:

"Denne så at sige eneste landfægtning af nogen betydning i denne ulykkelige syvårskrig, er noksom omtalt og beskrevet i bøger, hvorfor jeg ej vil inddrage mig på videre end at tilføje, at det danske armékorps, som var besjælet af en god ånd, fægtede godt og fordrev fjenden til hin side af kanalen eller broen, som fører over den gamle Ejder.

40 ryttere af det Holstenske Regiment gik endogså over på den anden side af kanalen, men blev også alle nedskudte næsten på et sted. Man beskyldte kaptajn af ingeniørkorpset Malthé Friis, adjudant hos Prins Frederik, for at have ledet dette unyttige foretagende, hvorved det Holstenske Rytter Regiment mistede så mange brave folk, men sagen blev neddysseset og ikke videre undersøgt - og skulle man i en kampagne lade alle fadæser undersøge, da havde man også nok at bestille.

Den franske general Lallemand [8](#) (død i Nordamerika, så vidt jeg ved, hvor han var begrundet af en koloni i provinsen Texas - Champ d'Asyle) kommanderede i grunden det hele, og soldaterne havde også megen tillid til ham. To heste fik han skudt under sig, og jeg så ham ride en dragonhest i mangel af en anden og flyve fra sted til andet. Af Kongen blev han senere udnævnt til Storkors af Dannebrogordenen.

Oberst von der Goltz, 13 officerer og en 900 gemene, foruden de to kanoner, var dagens trofæer, og blandt disse officerer befandt sig en kaptajn og kompagnichef von Rønne - nu general i russisk tjeneste - hvis fader var regeringsråd i Glückstadt, og som altså var dansk undersåt.

Den 28. februar samme år var jeg på maskerade med ham og flere andre på Hofteatret i København, eftersom jeg den gang var ansat som løjtnant ved H.M. Kongens eget regiment. Om foråret tog han så afsked, gik til Rusland og stred et halvt år efter mod sine egne landsmænd.

Sagen blev ignoreret, men en strikke havde han fortjent.

Vi sås ofte om aftenen i Rendsborg hos konditor Høhnke, hvor alle de fjendtlige officerer tilligemed mange danske gerne gik hen, og her blev jeg især gode venner med en kaptajn Schmidt, som jeg ved Sehested selv tog til fange, og hvis sabel jeg endnu ejer'. Det var en brav mand af ægte martialsk tidseende. Tidligere havde han været jurist, men det patriotiske opsving, som alle på den tid grebes af i Tyskland mod Napoleon og hans allierede, såvel som en ulykkelig kærlighedsforbindelse, lod ham blive soldat. Ved regimentets udmarch drak jeg fra hesten et glas med ham på en lykkelig rejse og march til Frankrig, thi kort efter udveksledes eller frigaves alle fanger, og siden den tid er hans skæbne mig ubekendt. Gid det gå ham vel. Ventelig - "Lallemand dækkede Auxiliærkorpsets afmarch til Rendsborg, idet han til midnat blev stående vest for Sehested med sine lette tropper. Bivouakbålene lyste op i mørket både fra de danskes lejrladser nord for Ejderen og fra de tyskes, syd for samme.

"En højtidelig tavshed herskede 'hele naturen, og månen skinnede klar. " I fæstningen blev korpset modtaget med stormende jubel, og byen var illumineret, men de udasede tropper måtte til at begynde med bivouakere på gader og torve, inden indkvarteringen kunne ordnes.

"Efter at vi ved denne Sehested affaire således havde banet os en vej, fortsatte arméen sin march uhindret til Rendsborg, hvor Fynske Dragoner ankom kl. 12 om natten og fandt alle forstæder, bondebyer, havehuse og andre våninger i lys lue.



Regimentet bivouakerede på gaden, men efter at mine tjenesteforretninger var endte, ilede jeg til min gamle vært, herrnhuterer Mathias Nielsen som havde kaffe og anden god levemåde på bordet og krøb i seng til en anden officer, af infanteriet, som her var indkvarteret, dog uden at kunne sove, thi tummelen på gaderne, der var illuminerede, var forfærdelig og min træthed også for stor til at nyde hvile."

Hvad der hidtil er meddelt af løjtnant Winds memoirer, hidrører fra hans omtalte renskrevne erindringer. Hertil slutter sig en del lignende i en anden, ikke renskrevet bog, hvoraf vi skal gengive følgende:

"Rendsborg var illumineret, da vi kom, og borgerne viste meget mod og stor godhed mod soldaten-. dog var (der) i de første dage mangel på brød og andre levnedsmidler, så alt blev inddrevet fra de nærmeste byer. Især manglede ildebrand (?).

General Lallemand eskorterede 1500 vogne med levnedsmidler fra det slesvigske, som fjenden ej turde angribe, da eskorten var for stærk, så byen var i stand at holde i nogle uger. Også arbejdedes stærkt på fæstningsværkerne og en oversvømmelse foranstaltedes, på den holstenske side. - Alt var forsømt, da man troede faren ej så nær.

To dage før os var de Jyske Dragoner komne til byen og havde marcheret i én tur fra Hamborg til Rendsborg uden at foruroliges af fjenden. Først da de kom til Jevinstedt, satte et regiment uhlaner efter dem, men de red stærkt til og undgik således den overhængende fare.

På et overfald, der skete fra Hamborg af, på nogle regimenter kosakker, der stod i Rahlstedt, var dette regiment slemt bleven medtaget, da et regiment franske chasseurs a cheval, der til dels bestod af hollændere, næsten alle deserterede.

Russerne blev rigtig overfaldne og en stor del nedhugne, men det franske infanteri, som man havde anbetruet løjtnant von Lasson, søn af generalen, der foregav at kende egnen, kom for sildig, og imidlertid havde de (fjenderne) fået forstærkning.

Oberst von Bonnichsen, premierløjtnant Ursin blev ihjelslagne og 50 dragoner savnedes. Ved regimentets ankomst til Rendsborg var knap 40 brugelige heste tilbage."

De Jyske Dragoner kommanderedes af den kække oberst Engelsted, som ved Rahlstedt havde udmærket sig i særlig grad i personlig kamp med 2 kosakker.

De danskes tab ved Sehested var 17 sårede officerer, af hvilke 3 toges til fange, 66 døde, 319 sårede og 146 savnede underofficerer og menige. En demonteret haubitx måtte efterlades. Wallmodens tab beløb sig til 22 dræbte og sårede og lige så mange fangne officerer, ca. 500 dræbte og sårede underofficerer og menige, samt ca. 600 fanger af underklasserne. Desuden mistede han 2 kanoner med ammunitionsvogne.

Kampen ved Sehested var en ualmindelig smuk våbendåd. Prinsens beslutning om at slå sig igennem var

"klog og dristig, den blev gennemført med mod og kraft" ("*Meddelelser fra Krigsarkiverne*", Bd. 8, p. 138).

Alle Auxiliærkorpsets afdelinger havde kæmpet fortrinligt.

Holstenere og danske stod her for sidste gang i vor krigshistorie side om side i striden for samme sag.

Desværre blev denne smukke kamp, som vidnede højt om vore troppers krigeriske dygtighed, ikke impulsen til, at der sendtes flere tropper over til hertugdømmerne for at slå Bernadotte.

## **Våbenstilstand - Fred**

Under den følgende våbenhvile faldt fæstningene Frederiksort (19. december) og Glükstadt (3. januar). Kongen og folket havde på forhånd opgivet kampen om Norges bevarelse.

Wind fortæller herom:

"5. januar 1814, da våbenstilstanden var ophørt, rykkede regimentet på forpost i Osterönfeldt, hvor tillige var 1 bataljon jægere og 2 kanoner. Forpostlinie gik fra Andorf over Schwabe-Jevenstedt til Westerrönfeld - og på den anden side (Ejderen over) Nübbel-Kockbeck-Büdeldorff.

Tjenesten i fæstningen var meget streng. Lazaretfeberen bortrev mange. En af våbenstilstandens konditioner var, at alle på halvøen værende danske tropper skulle trækkes til Fyn, og da flere regimenter allerede var i Slesvig, måtte disse også tilbage.

Landet stod nu åbent for fjenden, og general Tettenbom strejfede lige til Kolding, hvor han ved Vonsild dog fik lidt prygl, og brandskattede landet. Især medtoges Flensborg og Kristiansfeld. Heste røvede man især og førte bort. Hele Arméen lå på Fyn ved Middelfart, hvor kongen også havde sit hovedkvarter. På Snoghøj var en fransk officer, der skulle påse, at alle tropper rigtig kom over, mange af soldaterne græd.

Entusiasmen har nok næppe nogensinde i den danske armé været større, end den var i dette øjeblik, og tropperne brændte af længsel (efter) at måle sig (med) fjenden, der vel var stærkere, men også til dels fægtede slet, da de fleste var både udisciplinerede og ej stred for deres frihed som i Tyskland, men for Pontecorvos herskesyge.

O ! med den stemning var intet umuligt.

Ej engang de svære marcher, som man lod dem gøre i Fyn frem og tilbage, måske for at holde dem i ånde, formåede at tilintetgøre den beredvillighed, hvorved enhver ville have ofret sig for konge og fødeland, der i syv år havde underholdt en stor armé til at paradere og gøre høstmanøvrer, og som nu, da det gjaldt, burde have set, hvortil den duede.

Dog freden var jo besluttet -

I Østerrönfeld blev altså alt anvendt (for) at forhindre fjenden at gæste os, og i de første dage gjorde den gyselige sne det umuligt, så vi sågar måtte indtage vore vedetter, der ej kunne blive, uden enten at fryse ihjel eller indesne, og i dette gyselige vejr bivouakerede de franske i 2 dage og nætter i Sorgebrück i den tanke, at améen i Rendsborg ville under begunstiggelse heraf slå sig igennem til Slesvig og siden videre frem.

Russernes sindelag mod svensken var just ej det bedste og tit kom det til håndgribeligheder, og man beskyldte de svenske for, at deres morgenandagts holdelse havde forhindret dem fra at komme til Sehested.

General Domberg skal have faet en god Wisker af Ponte Corvo, at han ej ødelagde den lille danske armé,

men den fægtede også med mod og fortvivelse for frihed og ære, så sagen var ej så ganske let, som den gode mand forestiller sig.

Glückstadt og Frederiksort var udslettet af våbenstilstanden, og vi hørte tydelig ved Rendsborg, at der skødes i den egn, og nogle dage efter fik vi at vide, at de (første) efter i 3 dage at være bleven beskudt fra landsiden af svensken og fra sønden af engelske havde kapituleret. Garnisonen fik fri afmarch, men rebellerede og gik fra hinanden, smed geværer og faner bort og løb hjem. Dog var det alene de to bataljoner af Dronningens Liv Regiment, der for største delen bestod af marskbønder.

Overkommandanten general Czernikow nedsattes en kommission for at bedømme hans forhold, men den er som så meget her til lands gået i langdrag.

Denne fæstnings sløjfning var en af betingelserne i Kielerfreden. Dens første indtagelse var også dens ruin. Tre huse brændte ved bombardementet, og den indtrængende hårde frost littede fjenden arbejdet. Forresten var her heller ikke sørget for noget.

Frederiksort, hvor general Hirsch var kommandant, kapitulerede også snart. Hirsch var en gammel mand - Czernikow ligeledes m.m.

Førend vi kom til Rendsborg, havde fjenden allerede udenfor og opfordret den (til overgivelse), men den 84 år gamle general Münnich svarede, som det sig hør og bør. Ved Nobiskrug havde Sjællandske Husarkorps haft en liden skærmysse, og ved Jevenstedt havde Kaptajn Looses Batteri afvist de fremtrængende russere.

10. januar blev våbenstilstanden forlænget til 15., da der forhandlede om fred. Vi havde ingen gode anelser.

15. januar var en sorgens dag for enhver, der var sit fødeland hengiven. Vi fik efterretning fra Prinsen, at freden var sluttet, og at Norge - det gamle Norge, der siden 1397 havde været forenet med Danmark - var aftrådt, godvillig aftrådt og for fronten af 30.000 mand, der fulde af mod og kamplyst stod i Fyn. Det var til at blive rasende over.

22. januar om natten fik regimentet Ordre (til) om formiddagen at holde på paradepladsen i Rendsborg, hvor ordener uddeltes til følgende, hvoriblandt jeg også var:

Vor elskede og af hele arméen forgudede grev von der Schulenburg; han havde først stået nogle år i russisk tjeneste og var en af de første på Oczawors mure, hvorfor han fik St. Georgs Ordenen, og nu Kommandørkorset af Dannebrog. Året efter blev han Storkors, kommandør for Livvagten og adjutant for dronningen, imedens kongen var i Wien.

Endvidere major Løvenørn Bardenfleth, Kaptajn Römeling, Kaptajn Ewald, Løjtnant Lasson, Løjtnant Engelsted. De to sidste var adjudanter ved forskellige korps - de øvrige generalstabsofficerer.

Major Greve af Moltke, major Poul Bardenfleth, ritmester von Schultz og jeg - alle af Fynske Regiment Lette Dragoner.

Prinsen iblandt os (overrakte) korset og takkede os fra kongen. Jeg fik det lige uden for det hus, hvor jeg som frikorporal havde lagt mig efter militærvidenskaben. Der var også Struensee født.

Prins Frederik blev storkommandør og General Lallemand senere storkors. Denne sidste var rejst til København - da det var i våbenstilstanden, at han ej måtte blive - forklædt sneg han sig igennem."

Den kamp på liv og død, som alene kunne have frelst os for den ydmygende Kieler Fred (den 14. januar 1814) blev desværre ikke iværksat. Kongen og hans rådgivere var blinde, deres energi var borte og ingen stor personlighed rejste folket til mandig dåd for ære og ret.

"Alt ånder retræte, der er ikke gnist af offensiv ånd", siges det med rette i "*Meddelelser fra Krigsarkiverne*".

Auxiliærkorpset kom derfor til at stå ene; men reddede landets og hærens ære på en fortrinlig måde - idet det kastede et forsonende skær over de sørgelige begivenheder for hundrede år siden (1914).

---

### **Noter:**

8) Lallemand døde ikke i Amerika, men i Paris 1839. Ludvig XVIII betroede ham ved den 1. Restauration en høj militær post, men alligevel var Lallemand en af de første til 1815 at deltage i oprørsforsøg mod kongen. Dette mislykkedes, men kort efter gjorde Napoleon landgang i Cannes og greb magten. Under de hundrede dage forfremmedes Lallemand til divisionsgeneral og Pair af Frankrig. Han deltog i spidsen for Chasseurs a Cheval de la Garde ved Waterloo 1815.

Efter den 2. Restauration blev han fængslet, men det lykkedes at flygte til Amerika. Her forsøgte han i 1817-18 sammen med 300-400 andre ligesindede og proskriberede fra den gamle franske Kejsergarde at danne nybyggerkoloni, Champ d'Asyle i Texas ved floden Trinity's bredder, 45 miles nord-øst for byen Houston. Forsøget gik ikke godt. I dag er der rejst en mindesten over Lallemand og hans kammerater, på det sted hvor kolonien i sin tid lå.

Han deltog ivrigt i planerne om at befri Napoleon fra St. Helena, og i den anledning testamenterede ekskejseren ham 100.000 franc. i sit testamente.

Efter Napoleons død (1821) dukker Lallemand op i Spanien (1823), derefter i Bruxelles og senere i Paris, hvor han fuldstændig ringeagtede den udstedte dødsdom, der stadig var gældende. Atter rejste han til Amerika for at vende endeligt hjem til Frankrig efter Julirevolutionen 1830.

Herefter blev han genindsat i alle sine gamle rettigheder, således blev han general 1831 og Pair 1832. Ligeledes førte han aktiv kommando som chef først for 17., senere for 10. Division.